

TIRT SKALAS (TRĪSPUNKTU BIROKRĀTIJAS SKALA) EMPĪRISKĀ PĀRBAUDE UN REZULTĀTI

*Avots: Erin L. Borry (2016)
A New Measure of Red Tape: Introducing the Three- Item Red Tape (TIRT) Scale,
International Public Management Journal, 19:4, 573-593,
DOI: 10.1080/10967494.2016.1143421*

IEVADS

Sarkanās lentes (angļu: *red tape*) jēdziens jau vairākas desmitgades ir aktuāls publiskās pārvaldes pētījumos. To parasti definē kā **noteikumus, regulas un procedūras, kas rada ievērošanas slogu, bet nerasniedz savus leģitimos mērķus** (Bozeman, 2000). Šī definīcija ir centrāla visā mūsdienu *red tape* teorijā un to konsekventi izmanto Bozeman un Feeney (2011), kuru darbi veido teorētisko pamatu arī TIRT skalai. Tajā *red tape* tiek uzskatīts par administratīvu patoloģiju, nevis tikai formālu procedūru esamību. Līdzšinējos pētījumos visbiežāk izmantotais sarkanās lentes mērīšanas instruments ir **Vispārējās sarkanās lentes skala (General Red Tape – GRT)**, kur respondenti novērtē sarkanās lentes līmeni organizācijā no 0 līdz 10. Šī vienienuma pieceja gan ir ērta, taču var neietvert jēdziena sarežģītību.

Papildus GRT tiek izmantotas arī citas pieejas, piemēram:

- **Personāla sarkanās lentes skala (Personnel Red Tape – PRT)**, kas fokusējas uz cilvēkresursu politikas ierobežojumiem;
- **Vadības apakšsistēmas sarkanās lentes skala (Managerial Subsystem Red Tape)**, kuru izstrādājuši Walker un Brewer, aptverot tādas jomas kā iepirkumi, budžeti un informācijas sistēmas;
- **Sarkanā lente kā aizkave (Red Tape as Delay)**, kas mēra aizkavēšanos un birokrātisko kavēšanos, piemēram, papīru kārtošanā vai procesu ilgumā.

Neraugoties uz šo pieeju plašu izmantojumu, pētnieki ir norādījuši uz nepieciešamību pēc daudzdimensionāliem un teorētiski precīzākiem mērīšanas instrumentiem. Šim nolūkam tiek ieviesta **Trīs vienumu sarkanās lentes skala** (*Three-Item Red Tape – TIRT*), kas balstās uz sarkanās lentes galvenajiem raksturlielumiem: **slodze, nepieciešamība un efektivitāte**. TIRT priekšrocība ir tā, ka tā neizmanto pašu jēdzienu “sarkanā lente”, tādējādi izvairoties no valodas ietekmes uz respondentiem, kā arī ļauj mērīt uztverto noteikumu raksturu dažādu ieinteresēto pušu skatījumā.

Lai novērtētu šīs skalas praktisko pielietojamību un teorētisko pamatotību, turpmāk tiek apskatīts Erin L. Borry veiktais empīriskais pētījums, kurā TIRT skala tika pārbaudīta, izmantojot datus no divām pašvaldībām ASV. Pētījumā izmantoti gan kvantitatīvi, gan kvalitatīvi dati, lai izvērtētu skalas uzticamību, tās saistību ar citām birokrātijas mērvienībām un tās potenciālu ieinteresēto pušu uztveres analīzē. Šī analīze kalpo kā pamats apsvērumiem par TIRT skalas iespējamu piemērošanu arī citos kontekstos, tostarp Latvijas publiskajā pārvaldē.

1. ERIN L. BORRY PĒTĪJUMA PAR TIRT SKALU KOPSAVILKUMS

Līdzšinējie birokrātijas (red tape) mērījumi, īpaši GRT (General Red Tape), bieži ir vienkāršoti — tie prasa tikai vienu vērtējumu, piemēram: “Cik daudz birokrātijas ir jūsu organizācijā?” Šāds mērījums gan balstās Bozeman definīcijā, taču var nespēt aptvert jēdziena sarežģītību.

Tādēļ Erin L. Borry (turpmāk – autore) piedāvā jaunu instrumentu — **TIRT skalu**, kuras pamatā ir trīs jautājumi (vienumi), kas atbilst birokrātijas būtiskākajām īpašībām:

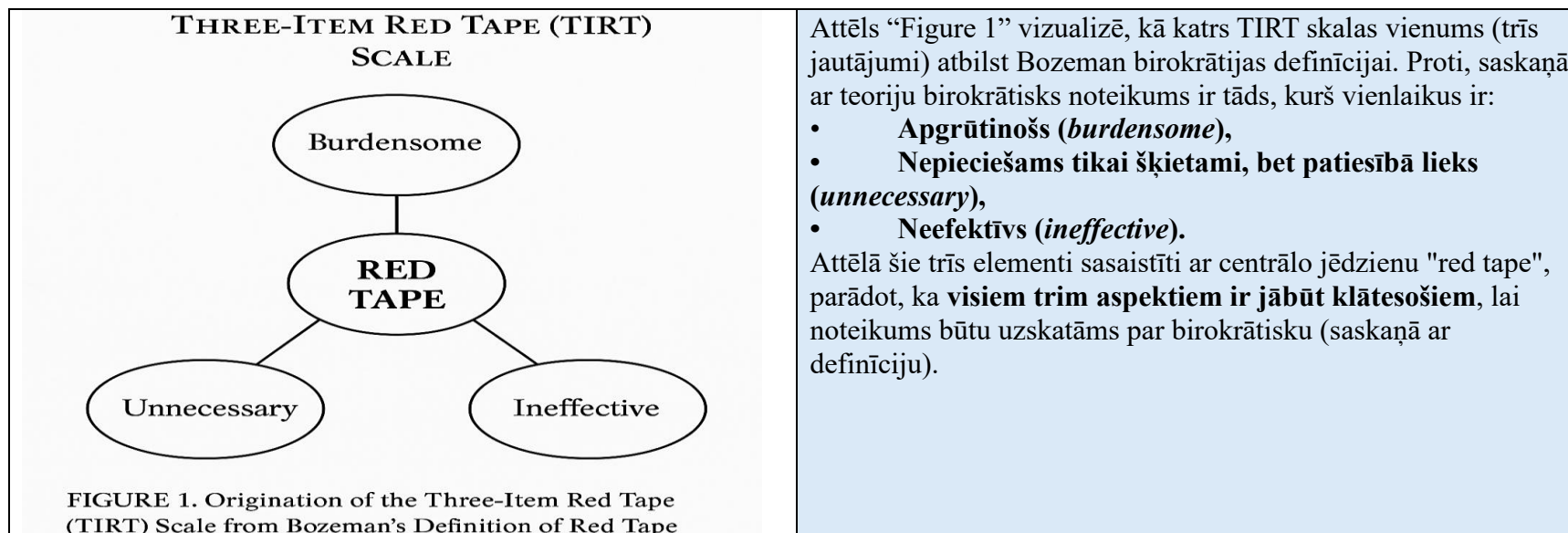
1. Vai noteikumi ir **apgrūtināši** (*burdensome*)?
2. Vai tie ir **nepieciešami vai nevajadzīgi** (*necessary–unnecessary*)?
3. Vai tie ir **efektīvi vai neefektīvi** (*effective–ineffective*)?

TIRT mēra respondenta uztveri par politiku un procedūrām viņa darba nodaļā, izvairoties no paša termina “birokrātija”. Tas ļauj precīzāk izprast noteikumu uztveri, nevis vienkārši novērtēt birokrātijas apjomu.

"Ieinteresēto pušu (stakeholder) red tape" - TIRT skala ir īpaši piemērota ieinteresēto pušu uztveres (stakeholder red tape) mērīšanai, jo tā ļauj analizēt, kā konkrēti darbinieki uztver organizācijas noteikumus. Šī pieeja ņem vērā, ka noteikumi var šķist birokrātiski vienai grupai, bet citai – nē, un šī uztvere būtiski ietekmē viņu attieksmi un uzvedību.

2. TIRT SKALAS STRUKTŪRA UN PIELIETOJUMA LOĢIKA

1.attēls. Trīs vienumu birokrātijas (red tape) skalas (TIRT) izcelsme, balstoties uz Bozeman definīciju. Birokrātija rodas tad, ja noteikumi ir vienlaikus apgrūtinājoši, nevajadzīgi un neefektīvi.

Šī teorētiskā shēma kalpo kā pamats TIRT skalas empīriskajai pārbaudei, kurā tiek vērtēta tās uzticamība, piemērojamība un saistība ar citiem birokrātijas mērījumiem.

3. TIRT PRIEKŠROCĪBAS (pēc autores skaidrojuma)

Nr.	Priekšrocība	Apraksts
1.	Vairāki vienumi, nevis viens	Skala balstās uz trīs konkrētiem aspektiem (slodze, nepieciešamība, efektivitāte), nevis vienu kopējo vērtējumu. Tas uzlabo precizitāti un saturisko ticamību.
2.	Neizmanto terminu “birokrātija (red tape)”	Izvairās no konotatīvās ietekmes — “birokrātija” ir negatīvi uzlādēts vārds, kas var sagrozīt atbildes. <i>Kā uzsvērusi Feeney (2012), termina "red tape" izmantošana jautājumos var izraisīt emocionālu vai iepriekš konstruētu reakciju. Viņa ieteica izstrādāt mērinstrumentus, kas balstās uz konkrētām īpašībām, nevis pašjēdziena lietojumu – TIRT skala šim ieteikumam precīzi atbilst.</i>
3.	Balstās tieši uz teorētisko definīciju	Visi trīs vienumi atbilst Bozeman definētajām birokrātijas īpašībām, kas uzlabo teorētisko atbilstību (saturisko un konstruktu validitāti).
4.	Mēra ieinteresēto pušu uztveri	Tā vietā, lai vērtētu “cik daudz” birokrātijas ir, šis instruments analizē, kā darbinieki uztver noteikumus – būtiski, jo arī uztvertā birokrātija ietekmē uzvedību un sniegumu.
5.	Piemērojams dažādiem lietotājiem	Skalu var izmantot ne tikai vadītājiem, bet arī ierindas darbiniekiem un pat klientiem, lai mērītu viņu saskarsmi ar noteikumiem.
Papildu piezīmes • Skalas jautājumi iepriekš ir izmantoti citos kontekstos, piemēram, zaļās lentes (green tape) pētījumos (DeHart-Davis), bet nekad kopā kā viena skala, lai mērītu birokrātiju. • Šī kombinācija padara TIRT unikālu un potenciāli vērtīgāku nekā iepriekšējie instrumenti.		

Apkopojot, TIRT skolas priekšrocības padara to par daudzsološāku instrumentu birokrātijas mērīšanai salīdzinājumā ar iepriekš izmantotajiem paņēmieniem. Kā uzsver autore, šī skala vienlaikus ir teorētiski pamatota, lietotājam saprotama un pielietojama dažādos organizācijas līmeņos, tai skaitā arī ārpus vadības loka. Lai novērtētu šīs skolas praktisko vērtību, autore veica tās empīrisku pārbaudi, izmantojot datus no divām pašvaldību organizācijām ASV.

Turklāt, kā norāda autore, TIRT skala pētījumā uzrādīja augstu iekšējo konsistenci un skaidru strukturālu atbilstību teorētiskajam modelim, kas apliecina tās potenciālu kā uzticamu mērīšanas instrumentu.

Nemot vērā TIRT skolas teorētisko pamatojumu un priekšrocības, nākamajā sadaļā aplūkots tās empīriskā pārbaude un analīzes rezultāti.

4. DATI UN ANALĪZE (DATA AND ANALYSIS)

4.1.PĒTĪJUMA PAMATS (RESPONDENTU SKAITS UN DATU AVOTI):

Dati iegūti 2009. un 2010. gadā no divām Amerikas vidējo rietumu pilsētu pašvaldībām. Pētījuma mērķis bija novērtēt TIRT skalas uzticamību un piemērotību, aptverot plašu darbinieku loku ar dažādu amatu, piekļuves un atbildības līmeņiem. Aptaujā tika iekļauti visi pašvaldības darbinieki — gan tie, kuriem bija pieeja e-pastam un internetam, gan tie, kuriem nebija (viņi saņēma anketu pa pastu). Šī pieeja nodrošina reprezentatīvāku datu kopu un ļauj pārbaudīt TIRT skalas piemērojamību daudzveidīgā organizācijas vidē.

Atbilžu rādītāji:

- Pilsēta A: 51% (n = 1 088)
- Pilsēta B: 50% (n = 578)
- Kopējais paraugs: n = 1 666

4.2.KVALITATĪVIE DATI

Papildus kvantitatīvajai aptaujai tika veiktas 103 intervijas ar pašvaldību darbiniekiem (44 un 59 attiecīgi katrā pilsētā), kurās apspriesti darba vietas noteikumi. Intervijas tika kodētas, meklējot tēmas, kas saistītas ar birokrātiju (red tape), lai papildinātu anketu datus ar kontekstuālām atziņām.

⚠ Šajā konkrētajā analīzē interviju dati nav kvantitatīvi iekļauti, bet tiek pieminēti diskusijas sadaļā, lai ilustrētu noteiktas atbildes tendences un uztveres nianšes.

1. tabulas mērķis – sniegt pārskatu par sākotnējo datu struktūru (“neapstrādātajiem” rādītājiem), pirms tiek veikta turpmākā analīze.

1.attēls – 1.tabula no oriģinālteksta

TABLE 1
Descriptive Statistics

<i>Item</i>	<i>Description</i>	<i>N</i>	<i>Range</i>	<i>Mean</i>	<i>SD</i>			
Three-Item Red Tape (TIRT) (.718) ¹						burd.	unnec.	ineff.
burdensome	not burdensome to burdensome	1449	1–5	2.781	1.122	1	0.474	0.423
unnecessary	necessary to unnecessary	1468	1–5	2.178	1.104	—	1	0.540
ineffective	effective to ineffective	878	1–5	2.670	1.063	—	—	1
General Red Tape (GRT)								
Redtape	If “red tape” is defined as burdensome administrative policies and procedures that have negative effects on organizational performance, what is the level of red tape in your work division	846 ²	0–10	5.237	2.670	—	—	—
Formalization (.608)						writ1	writ2	writ3
written1 (reversed)	Unwritten to written	1468	1–5	3.751	1.141	1	0.390	0.320
written2	Whatever situation arises, my work division has policies and procedures to follow	1299	1–5	3.359	1.070	—	1	0.369
written3 (reversed)	Unwritten rules are a major problem, somewhat a problem, not a problem	1260	1–3	2.277	0.694	—	—	1

¹Cronbach’s Alpha is provided where appropriate.

²Responses to this question were open-ended in that the respondent either typed or wrote their response. Two responses were above the maximum of 10 (11 and 35) and were left out of the analysis.

2.attēls – 1.tabula latviešu valodā

Pozīcija	Apraksts	N	Diapazons	Vidēji	SD	Faktoru ielāde	Korelācija	Unikālais kļūdas līmenis
Apgrūtinoši	Nav apgrūtinošs → apgrūtinošs	1449	1–5	2.781	1.122	1	0.474	0.423
Nevajadzīgs	Nepieciešams → nevajadzīgs	1468	1–5	2.178	1.104	—	1	0.540
Neefektīvs	Efektīvs → neefektīvs	878	1–5	2.670	1.063	—	—	1

Pozīcija	Apraksts	N	Diapazons	Vidēji	SD	Faktoru ielāde	Korelācija	Unikālais kļūdas līmenis
Pārmērīga birokrātija (GRT)	Cik daudz birokrātijas ir jūsu nodaļā (0–10)?	8462	0–10	5.237	2.670	—	—	—
Rakstīts 1 (reversēts)	Nerakstīts → rakstīts	1468	1–5	3.751	1.141	1	0.390	0.320
Rakstīts 2	Katrai situācijai ir politika un procedūras	1299	1–5	3.359	1.070	—	1	0.369
Rakstīts 3 (reversēts)	Nerakstīti noteikumi rada problēmas manā darba vietā (reversēts vienums)	1260	1–3	2.211	0.694	—	—	1
Vajadzības gadījumā norāda "Cronbach's Alpha". Atbildes uz šo jautājumu bija beztermiņa, jo atbildētājs vai nu uzrakstīja, vai uzrakstīja savu atbildi. Divas atbildes pārsniedza maksimālo 10 (11. un 35.) atbilžu skaitu un netika analizētas								
1.piezīme (par apzīmējumiem tabulā): Piezīme: TIRT = Trīs vienumu birokrātijas skala; GRT = Vispārējā birokrātijas skala. N – Respondentu skaits, kuri snieguši atbildi uz konkrēto vienumu. Dati iekļauj tikai tos respondentus, kuri ir pilnībā atbildējuši uz konkrēto vienumu. Faktoranalīzes rādītāji attiecas uz CFA modeli, kas attēlots 2. attēlā. Visi TIRT vienumi vērtēti skalā no 1 (<i>nav apgrūtināošs / nepieciešams / efektīvs</i>) līdz 5 (<i>ļoti apgrūtināošs / nevajadzīgs / neefektīvs</i>). GRT ir vienvienuma skala (0–10), kas mēra birokrātijas uztverto līmeni. Formalizācijas vienumi novērtē uztverto organizācijas noteikumu formālismu. Trešais vienums reversēts, lai saskaņotu skalu virzienu. 2.piezīme Respondentiem jautāts: "Kā jūs raksturotu politikas un procedūras savā darba nodaļā starp šādiem pretējiem raksturojumiem?" 3. piezīme (par reliabilitāti): Cronbach's alpha: - TIRT skalai: .718 - Formalizācijas skalai: .608 Šīs vērtības norāda uz mērenu līdz labu iekšējo uzticamību (reliabilitāti). ☒ Cronbach's Alpha = 0.72 – laba iekšējā konsekvence.								

4.3.DESKRIPTĪVĀ STATISTIKA PAR IZMANTOTAJIEM MĒRĪJUMIEM (1.TABULA)

Lai sniegtu vispārēju priekšstatu par izmantotajiem mērījumiem un respondentu atbildēm, 1. tabulā apkopota deskriptīvā statistika visiem pētījumā izmantotajiem vienumiem. Tajā ietverta informācija par katra mainīgā formulējumu, respondentu skaitu (N), vērtēšanas amplitūdu, vidējo vērtību un standartnovirzi. Šie rādītāji attiecas uz šādiem instrumentiem:

- TIRT skalu** (trīs vienumi),
- Vispārējo birokrātijas skalu** (General Red Tape – GRT),
- Formalizācijas vienumiem** (trīs vienumi par organizācijas noteikumu skaidrību un raksturojumu).

TIRT vienumi vērtēti piecu punktu skalā (1–5), kur zemākās vērtības apzīmē pozitīvas īpašības (piemēram, "nav apgrūtināošs"), bet augstākās – negatīvas (piemēram, "ļoti apgrūtināošs"). Daži vienumi reversēti, lai nodrošinātu atbildes loģisko konsekvenci. GRT skala izmantota kā vienvienuma mērījums no 0 līdz 10, savukārt formalizācijas vienumi novērtēti individuāli.

Šī statistika kalpo kā pamats turpmākai analīzei, kuras mērķis ir pārbaudīt TIRT skolas iekšējo struktūru un tās atbilstību teorētiskajam modelim.

4.4.GALVENĀ ANALĪZE: APSTIPRINOŠĀ FAKTORU ANALĪZE (CFA)

TIRT skolas struktūras novērtēšanai (pārbaudīt, vai trīs TIRT vienumi (apgrūtināošs, nevajadzīgs, neefektīvs) veido vienotu konstruktu — uztverto birokrātiju) izmantota apstiprinošā faktoru analīze (CFA), kas veikta ar specializēto statistikas programmu *Mplus*. Šī metode ļauj pārbaudīt, vai trīs vienumi (apgrūtināošs, nevajadzīgs, neefektīvs) statistiski veido vienotu, teorētiski pamatotu konstruktu — uztverto birokrātiju (red tape).

 CFA veikta, izmantojot MPLUS programmatūru – ko tas nozīmē?

CFA (Confirmatory Factor Analysis) jeb apstiprinošā faktoru analīze ir statistiska metode, ko izmanto, lai **pārbaudītu, vai konkrēti novērojami jautājumi (vienumi) tiešām atspoguļo vienu kopīgu slēptu jēdzienu** (piemēram, “birokrātija”). Šajā gadījumā analizē, vai trīs TIRT vienumi (apgrūtināošs, nevajadzīgs, neefektīvs) **tiešām kopā veido uztverto birokrātiju kā vienotu konstruktu**.

 MPLUS ir profesionāla statistiskās analīzes programma, ko bieži izmanto sarežģītiem modeļiem, piemēram:
strukturālo vienādojumu modelēšanai (SEM),
latento mainīgo analīzei,
faktoru analīzei (CFA),
trajektoriju un daudzlīmeņu modeļiem.

 Autore izmantoja MPLUS, lai matemātiski “pārbaudītu”, vai dati **atbalsta ideju**, ka šie trīs jautājumi (burdensome, unnecessary, ineffective) **visi ir daļa no viena kopīga jēdziena** – birokrātijas (red tape). Rezultāti parāda, ka šī ideja ir pamatota.

CFA tiek izmantota, lai identificētu slēptos (latentos) jēdzienus, ko mēra vairāki novērojami vienumi. Šajā gadījumā CFA ļauj novērtēt, cik cieši katrs no TIRT vienumiem korelē ar kopējo jēdzienu, un vai tie kopā veido strukturāli noturīgu skalu.

Analīzes rezultāti (aplūkoti nākamajā sadaļā) liecina, ka TIRT vienumi statistiski pamatoti veido vienotu faktoru, kas atbilst teorētiskajai definīcijai par birokrātiju kā apgrūtināšu, nevajadzīgu un neefektīvu noteikumu kopumu. Šie secinājumi apstiprina skolas konstrukta validitāti un norāda uz tās potenciālu plašākā lietojumā.

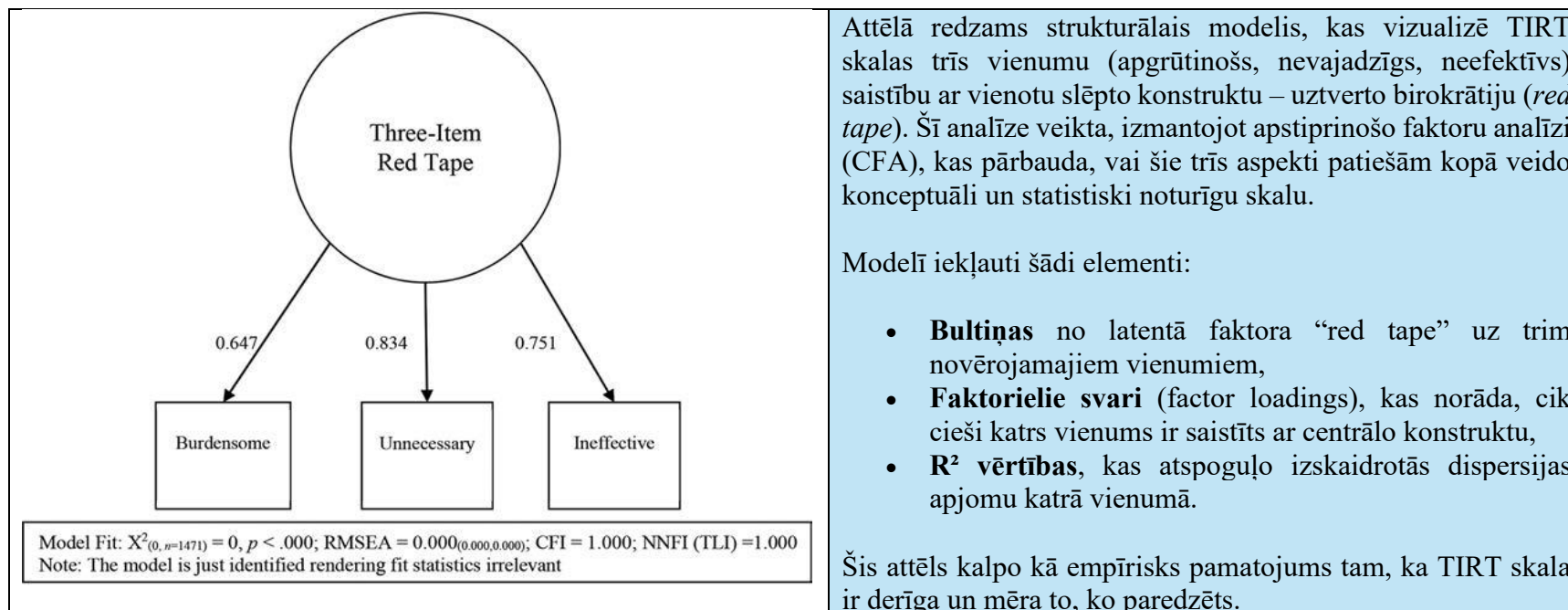
Šī tabula sniedz būtisku sākotnējo pārskatu par izmantoto mērījumu sadalījumu un datu struktūru, pirms tiek veikta padziļināta statistiskā analīze. Tā ļauj novērtēt, vai atbildes ir pietiekami daudzveidīgas, identificēt iespējamās problēmas, piemēram, ekstremālas vērtības vai zemu variāciju, kā arī palīdz sākotnēji izvērtēt datu kvalitāti un uzticamību

4.5.CFA REZULTĀTI

2. attēls. Trīs vienumu birokrātijas (TIRT) skalas apstiprinošā faktoru analīze (CFA)

(Attēls pārņemts no oriģinālā publikācijas teksta-

Figure 2. Confirmatory Factor Analysis (CFA) of Three-Item Red Tape (TIRT) scale.)

CFA rezultātu kopsavilkums:

Vienums	Faktoriēlais svārs	R ² vērtība (izskaidrotā dispersija)
Apgrūtinošs	0.65	42%

Nevajadzīgs	0.84	70%
Neefektīvs	0.75	56%

Šie rādītāji liecina, ka visiem trim vienumiem ir pietiekami augsta saistība ar kopējo konstruktu, un katrs no tiem būtiski veicina skalas kopējo struktūru.

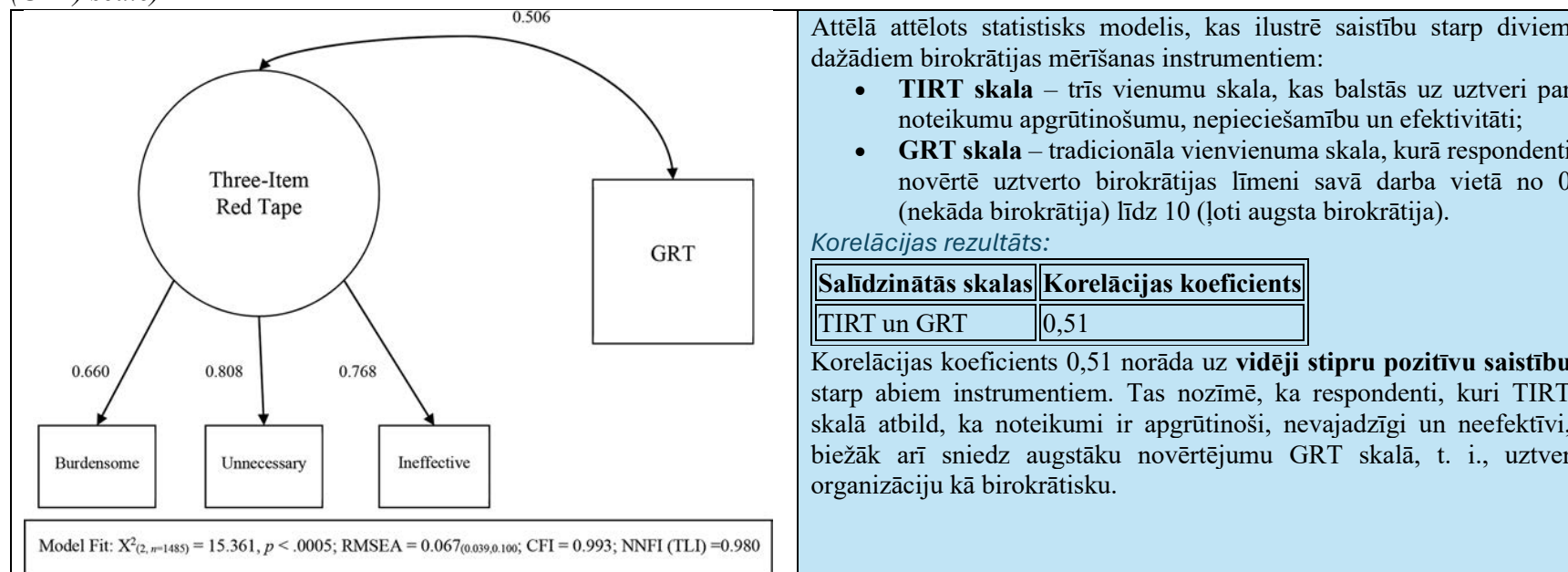
Secinājums: Apstiprinošās faktoru analīzes rezultāti apstiprina, ka TIRT skala veido vienotu, teorētiski un empīriski pamatotu mērinstrumentu uztvertās birokrātijas (red tape) novērtēšanai.

4.6.TIRT korelācijas ar citām skalām

4.6.1. Korelācija ar GRT skalu

3. attēls. Trīs vienumu birokrātijas (TIRT) skolas korelācija ar Vispārējo birokrātijas skalu (GRT)

(© Attēls pārņemts no oriģinālā publikācijas teksta, Figure 3. Three-Item Red Tape (TIRT) scale correlation with General Red Tape (GRT) scale):

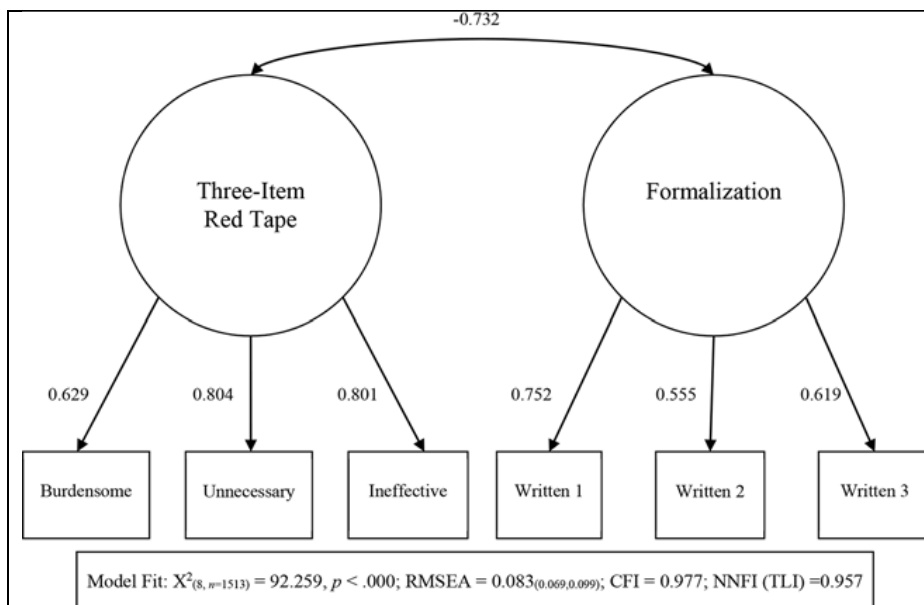
Interpretācija: Šie rezultāti norāda, ka TIRT un GRT mēra līdzīgu koncepciju – birokrātiju –, tomēr to dara atšķirīgā veidā. GRT balstās uz vispārēju vērtējumu, savukārt TIRT analizē birokrātijas uztveri caur trim specifiskiem raksturlielumiem. Tas liecina, ka TIRT **papildina**, nevis aizstāj GRT pieeju, piedāvājot daudzdimensiju ieskatu.

Secinājums: Šī korelācija kalpo kā empīrisks apliecinājums tam, ka TIRT skala nav pretrunā ar jau eksistējošiem mērījumiem, bet to papildina, nodrošinot teorētiski pamatotāku un strukturētāku pieeju birokrātijas uztveres analīzei

4.6.2. Korelācija ar formalizācijas skalu

4.attēls. Trīs vienumu birokrātijas (TIRT) skales korelācija ar formalizācijas skalu

(👁 Attēls pārņemts no oriģinālā publikācijas teksta, Figure 4. Three-Item Red Tape (TIRT) scale correlation with formalization)

Attēlā attēlots strukturālais modelis, kurā analizēta saistība starp **TIRT skalu**, kas mēra uztverto birokrātiju, un **formalizācijas skalu**, kas raksturo noteikumu formālo struktūru organizācijā.

Modelī attēlotas:

- Bultiņas starp diviem latentajiem mainīgajiem (TIRT un formalizācija),
- Korelācijas koeficients starp šiem konceptiem ($-0,732$),
- Atsevišķu vienumu piesaiste katram latentajam konstruktam (strukturālā modeļa ietvaros).

Skalas pārskats:

- **TIRT skala** – trīs vienumi, kas vērtē uztveri par noteikumu apgrūtinātību, nevajadzību un neefektivitāti.
- **Formalizācijas skala** – trīs vienumi, kas novērtē, vai organizācijas noteikumi:
 1. ir rakstīti vai nerakstīti (reversēts vienums),
 2. vienmēr ir skaidri definēti dažādās situācijās,
 3. vai nerakstīti noteikumi tiek uzskatīti par problēmu (reversēts vienums).

Korelācijas rezultāts:

Salīdzinātās skalas	Korelācijas koeficients
TIRT un Formalizācija	-0,732

Korelācijas koeficients -0,732 norāda uz **stipru negatīvu saistību** starp abiem konstruktiem. Tas nozīmē, ka augstāka uztvertā formalizācijas pakāpe (skaidri, rakstīti noteikumi) parasti saistās ar zemāku uztverto birokrātiju TIRT skalā.

Interpretācija: Lai arī teorētiski varētu pieņemt, ka vairāk rakstītu noteikumu nozīmē augstāku birokrātijas līmeni, rezultāti liecina par pretējo. Tas norāda, ka skaidri un efektīvi noformulēti noteikumi ne vienmēr tiek uztverti kā birokrātiski. Šo fenomenu daļēji izskaidro koncepts “*green tape*” jeb pozitīvs regulējums – gadījumi, kad noteikumi tiek uztverti kā noderīgi, precīzi un efektīvi.

Iespējams, respondenti atšķir noteikumu apjomu no noteikumu kvalitātes: labi strukturēti, saprotami un nepieciešami noteikumi netiek asociēti ar “sarkano lenti” jeb pārregulētību.

Secinājums: Stiprā negatīvā korelācija starp TIRT un formalizācijas skalām apstiprina, ka šie jēdzieni atspoguļo atšķirīgas uztveres dimensijas. TIRT skala nevis kvantificē noteikumu daudzumu, bet gan fiksē to uztverto kvalitāti — cik lielā mērā tie šķiet lieki, sarežģīti un neefektīvi. Šī atšķirība ir būtiska, interpretējot organizāciju pārvaldības efektivitāti.

4.7.Secinājumi par analīzi

Apkopojot rezultātus, var secināt, ka TIRT skala ir teorētiski skaidri definēts un empīriski pārbaudīts rīks birokrātijas uztveres mērīšanai. Tās strukturālā vienotība un saistība ar citiem konceptuāli līdzīgiem mērījumiem (GRT un formalizācija) apliecina skalas konstrukta validitāti. Tādējādi TIRT skala ir izmantojama gan pētniecībā, gan praktiskā pielietojumā, īpaši gadījumos, kad nepieciešams daudzdimensionāls priekšstats par noteikumu uztveri organizācijās.

5. DISKUSIJA: TIRT SKALAS IEGULDĪJUMS BIROKRĀTIJAS UZTVERES IZPĒTĒ

5.1. Teorētiskā atbilstība un priekšrocības salīdzinājumā ar GRT

Trīs vienumu birokrātijas skala (TIRT) ir cieši balstīta Bozeman definīcijā, kurā birokrātija tiek raksturota kā noteikumu kopums, kas vienlaikus ir apgrūtināošs, nevajadzīgs un neefektīvs. Šo definīciju TIRT skala operacionalizē, izmantojot trīs konkrētus uztveres vienumus, tādējādi nodrošinot konceptuālu precizitāti, kas iepriekš dominējošajā General Red Tape (GRT) skalā bija ierobežota.

Salīdzinot ar GRT — vienvienuma skalu, kurā respondenti vispārīgi novērtē birokrātijas līmeni savā organizācijā —, TIRT pieeja:

- analizē uztveri par atsevišķiem noteikumu aspektiem,
- izvairās no jēdziena “birokrātija” lietošanas, tādējādi samazinot iespējamo emocionālo vai politisko aizspriedumu ietekmi uz atbildēm.

Svarīgi atzīmēt, ka birokrātijas uztvere var radīt sekas neatkarīgi no tā, vai noteikums objektīvi atbilst birokrātijas definīcijai. Kā uzsver Bozeman un Feeney (2011), noteikumu uztvere ietekmē to ievērošanu, darbinieku motivāciju un galu galā arī organizācijas sniegumu. Tāpēc uztveres mērījumiem ir būtiska nozīme organizāciju izpētē un pārvaldībā.

5.2. TIRT dimensiju piemēri no kvalitatīvajiem datiem

Empīriskajā daļā intervijās iegūtie piemēri apliecina, ka visas trīs TIRT dimensijas — apgrūtinājums, nevajadzība un neefektivitāte — parādās darbinieku pieredzē un izpratnē.

Apgrūtināoši noteikumi

"Katra iepirkuma dokumentācijā jābūt vismaz trim cenu piedāvājumiem – pat, ja runa ir par 25 dolāriem."

Šis piemērs ilustrē nesamērīgu administratīvo slogu salīdzinājumā ar situācijas nozīmību, kas ir klasiska birokrātijas izpausme.

Nevajadzīgi noteikumi

"Man jāiesniedz viena un tā pati forma atkārtoti – kaut arī mana nodaļa to jau ir apstiprinājusi."

Šeit redzams noteikums, kas tiek uztverts kā bezjēdzīgs un lieks, nepievienojot reālu vērtību procesam.

Neefektīvi noteikumi

"Noteikumi ir tik stingri, ka mēs nevaram ātri reaģēt, kad klientiem ir problēmas. Tas kaitē mūsu pakalpojumu kvalitātei."

Šis piemērs atspoguļo gadījumu, kurā noteikumu ievērošana kavē organizācijas mērķu sasniegšanu – būtiska iezīme birokrātijas jēdzienā saskaņā ar Bozeman.

5.3. Nošķirums no formalizācijas: TIRT kā uztveres instruments

Kā liecina korelācija ar formalizācijas skalu, TIRT mēra atšķirīgu uztveres aspektu, nevis vienkārši formālu noteikumu esamību. Tas nozīmē, ka skaidri un strukturēti noteikumi var tikt uztverti kā pozitīvi, ja tie ir efektīvi un lietderīgi – šādos gadījumos tie var tikt

klasificēti kā “*green tape*”. TIRT ļauj identificēt nevis pašus noteikumus, bet to, kā tie tiek uztverti organizācijā – būtisks ieguvums analītiskai pieejai birokrātijas tematikā.

5.4.TIRT skalas teorētiskā nozīme un pielietojamība

Atšķirība starp birokrātiju un formalizāciju:

Analīzes rezultāti skaidri parāda, ka respondenti spēj atšķirt formalizāciju – t. i., rakstītu un strukturētu noteikumu esamību – no birokrātijas jeb uztvertā sloga, liekuma un neefektivitātes. Kvalitatīvie dati liecina, ka skaidri un noteikti rakstīti procesi bieži tiek vērtēti pozitīvi, jo palīdz orientēties un rīkoties konsekventi. Tādējādi formalitāte netiek automātiski uztverta kā birokrātija – tas apliecina, ka šie divi jēdzieni ir uztverē nošķirti.

Šī atšķirība arī teorētiski ir būtiska – TIRT skala fokusējas uz noteikumu kvalitātes uztveri, nevis to kvantitāti vai esamību.

TIRT skalas plašā pielietojamība:

Viens no būtiskākajiem TIRT skalas ieguvumiem ir tās pielāgojamība dažādām ieinteresētajām pusēm. Atšķirībā no GRT skalas, kas visbiežāk izmantojama iekšēji darbinieku vidū, TIRT skalu iespējams izmantot arī:

- klientu,
- iedzīvotāju,
- partneru,
- un citu ārējo pušu izpētē.

Turklāt, tā kā TIRT skala izvairās no paša jēdziena “birokrātija” lietošanas, tā ir īpaši piemērota situācijās, kur terminoloģijas neitralitāte ir svarīga – piemēram, politiski jutīgās vidēs, klientorientētās anketās vai pārvaldības kvalitātes novērtējumā.

5.5.Kopsavilkums

TIRT skala sniedz teorētiski precīzāku un empīriski pamatotāku pieeju birokrātijas uztveres mērīšanai, nekā tradicionālā vienvienuma GRT pieeja. Visas trīs TIRT dimensijas – apgrūtinājums, nevajadzība un neefektivitāte – empīriski parādās darbinieku pieredzē, kā to apstiprina interviju piemēri.

Svarīgi, ka analīze atklāj uztveres nošķirumu starp birokrātiju un formalizāciju, uzsverot, ka skaidri noteikumi netiek automātiski uzskatīti par birokrātiskiem. Tas padara TIRT skalu īpaši noderīgu organizāciju izpētē, kur svarīga ir noteikumu kvalitātes un uztveres novērtēšana, nevis tikai to esamība.

Noslēgumā, TIRT skala ir daudzdimensiju, uztverē balstīts instruments, kas ir teorētiski saskaņots, empīriski pārbaudīts un piemērojams dažādās organizācijās un kultūrās.

6. SECINĀJUMI

Trīs vienumu birokrātijas skala (Three-Item Red Tape – TIRT) piedāvā jaunu, teorētiski pamatotu un empīriski pārbaudītu pieeju birokrātijas mērīšanai. Atšķirībā no līdzšinēji dominējošās vispārējās skalas (General Red Tape – GRT), kas balstīta uz vienu vispārīgu novērtējumu, TIRT analizē birokrātijas uztveri, izmantojot trīs konceptuāli skaidrus un teorētiski pamatotus aspektus: **apgrūtinošumu**, **nevajadzību** un **neefektivitāti**. Šie aspekti tieši atbilst Bozeman definīcijai par “red tape” un ļauj daudz precīzāk izvērtēt noteikumu ietekmi organizācijās.

Salīdzinājumā ar GRT skalu, TIRT nodrošina augstāku precizitāti un samazina iespējamo emocionālu vai politisku interpretāciju ietekmi, jo izvairās no paša jēdziena “birokrācija” lietošanas. Turklāt skalu iespējams izmantot plašāk – ne tikai darbinieku, bet arī klientu un citu ieinteresēto pušu pieredzes izpētē.

No metodoloģiskā viedokļa apstiprinošā faktoru analīze (CFA) pierāda, ka TIRT veido stabilu, statistiski uzticamu konstrukt ar labu iekšējo saskaņotību. Korelācija ar GRT skalu apliecina, ka abi instrumenti ir savstarpēji saistīti, tomēr TIRT sniedz detalizētāku un daudzdimensiju skatījumu uz uztverto birokrātiju. Papildus tam analīze parāda skaidru atšķirību starp **birokrātiju** un **formalizāciju**, uzsverot, ka noteikumu esamība pati par sevi nav negatīva – svarīga ir to **kvalitāte un lietderība**.

Nemot vērā iegūtos rezultātus, autore aicina turpināt TIRT skalas pielietošanu un testēšanu dažādos organizāciju un kultūras kontekstos, kā arī salīdzināt to ar citiem jēdzieniem, piemēram, “zaļo lenti” (green tape), kas raksturo efektīvus un atbalstošus noteikumus. TIRT iespējams integrēt ar citiem uztveres mērinstrumentiem, lai paplašinātu izpratni par noteikumu ietekmi uz indivīdu un organizāciju rīcību.

Noslēgumā, TIRT skala sniedz konceptuāli stingru, empīriski balstītu un praktiski lietojamu instrumentu birokrātijas izpētē. Tā pārstāv būtisku attīstības soli salīdzinājumā ar iepriekšējām pieejām un var kalpot kā jauns standarts uztvertās birokrātijas mērīšanai mūsdienu publiskajā pārvaldē.